

Dr. Erkan BULGAN

Kahramanmaraş Vali Yardımcısı

Koruyucu Aile Uygulamasında

“Maraş’tan Gerçek Bir Kahramanlık Öyküsü”

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nca tanımlanan şekliyle Koruyucu Aile; çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde yetiştirilmeleri olarak nitelendirilmekte ve bu hizmeti veren aile ya da kişilere koruyucu aile denilmektedir.

Koruyucu aile hizmetleri 1993 yılında yürürlüğe konulan yönetmelikle ülkemizde uygulanan bir sosyal hizmet türüdür. Ancak kamuoyunun ilgisini daha çok yeni oluşturulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2012 yılında güncellediği yeni yönetmelikle beraber çekmeye başlamıştır. Bu yönetmelikle hem koruyucu ailelere hem de yanlarına yerleştirilen çocuklara sağlanan imkânlar artırılmış ve koruyucu aile müessesesi kolaylaştırılmak suretiyle taraflar için daha cazip bir hale getirilmiştir.

İnsanoğlunun temel ihtiyaçları vardır; bunlar maddi olarak; yeme-içme, giyinme-barınma manevi olarak da inanma-sığınma, sevmesevilme olarak sınıflandırılabilir. Bunlardan herhangi birinin yoksun-

luğu kişi için hayatı anlamsız kılabilen (karamsarlık-bezginlik), kişiyi olumsuz telafi edici alışkanlıklara sürükleyebilmekte (kumar-uyuşturucu vs.), kişi de başkalarının hayatına ve hatta kendi hayatına zarar ver-

meyi düşünür hale getirebilmektedir. O nedenledir ki sosyal devlet anlayışı içerisinde devletin tüm bu olumsuzlukların önüne geçebilmesi veyahut da meydana gelen olumsuzlukların etkisini giderebilmesi için önleyici/koruyucu tedbirleri alması gerekmektedir.

Tabii ki burada asıl olan önleyici tedbirlerin etkili bir şekilde işletilmesi suretiyle toplumun temeli sayılan ailelerin dağılmasını önlemek ve her çocuğun mümkün olduğu kadar kendi aile ortamında yetişmesine çaba sarf etmektir. Bunun için öncelikle evlenecek adaylar için evliliğin kutsiyeti, uygun adayın tespiti ve çocuk yetiştirmenin mahiyeti hakkında doyurucu bilgilerle donatılması ayrı bir önem arz etmektedir. Bu evlilik öncesi bir hazırlık kursu olarak verilebileceği gibi yüksek öğrenimde bir ders olarak da müfredata dâhil edilebilir. Nitekim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın buna yönelik çalışmaları olduğu medyaya yansımış bulunmaktadır.

Önleyici tedbirlerin yetmediği yerde giderici tedbirler devreye girmelidir. Bu nedenledir ki herhangi bir şekilde parçalanmış veyahut da aile yanında kalmasına imkân kalmamış çocukların durumlarına uygun yerlere yerleştirilmesi gerekmektedir. Günümüze kadar ki hizmet modellerinde bu tür çocuklar daha çok çocuk yuvalarında, yetiştirme yurtlarında, bakım merkezlerinde veyahut sevgi evlerinde barındırılmakta idiler. Oysaki konunun uzmanı (çocuk gelişimcileri, psikologlar, sosyal araştırmacılar vb. gibi) kişilerin önerdikleri çağdaş sistem Koruyucu Aile sistemidir. Çünkü yapılan araştırmalara göre aile içindeki çocuk gelişiminin, kalabalık bakımevi hizmet şekline göre daha başarılı sonuçlar doğurduğu ortaya çıkmıştır.

Koruyucu Ailenin Hukuki Boyutu

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 1989 yılında kabul edilen ve de 1990 yılında yürürlüğe giren, ülkemizin de onaylamış olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 20. Maddesi geçici veya sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen çocuklar için "Taraflar Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır. Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslam Hukukunda Ke-falet, evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı

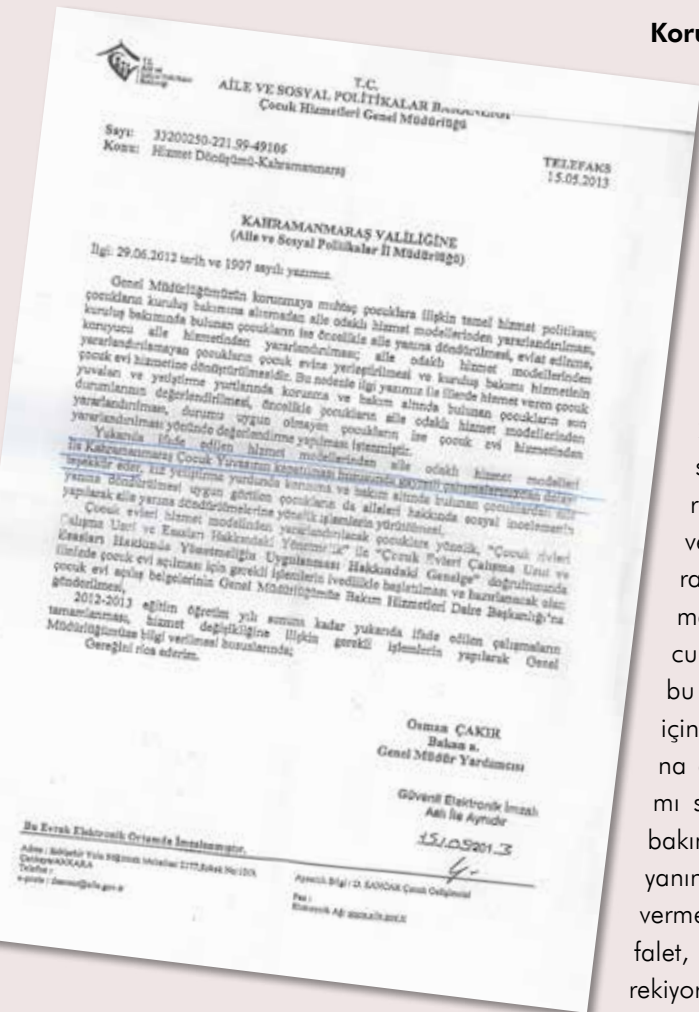
güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir" hususlarını ihtiva etmektedir.

Türk Medeni Kanununun 347. Maddesinde ise "Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hakim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir.

Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hakim aynı önlemleri alabilir. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır" denilmek suretiyle çocukların bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı bir şekilde gelişmesini devlete ödev olarak yüklemiştir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun ilgili maddelerinde ise devletin bu ödevi nasıl yerine getireceği belirtilmektedir.

Korunma Kararı Madde 22 – Korunmaya muhtaç çocukların reşit oluncaya kadar bu Kanun hükümlerine göre Kurumca kurulan sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri hususundaki gerekli tedbir kararı yetkili ve görevli mahkemece alınır. Bu karar için gerekli belgeler Kurumca düzenlenir ve ilgili mahkemeye gönderilir. Haklarında derhal korunma tedbiri alınmasında zorunluluk görülen çocuklar mahkeme kararı alınıncaya kadar, bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda veya aile yanında mahalli mülki amirin

onayı alınmak suretiyle bakım altına alınır.

Koruyucu Aile Madde 23 – Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun denetim ve gözetiminde bir “Koruyucu Aile” tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi Kurumca tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir.

633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’nin “Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü” başlıklı 8. Maddesinde ise söz konusu Genel Müdürlük; çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmekle görevlendirilmiştir.

Bu kanunlara dayalı olarak çıkarılan 14.12.2012 tarihli Koruyucu aile yönetmeliğinde ise Koruyucu ailenin amacı, uygulama esasları, koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri, koruyucu ailelere tanınan mali haklar ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiş bulunmaktadır. Yönetmeliğin en dikkat çekici yönü ise 24. maddenin 6. fıkrasıdır ki bu fıkraya göre, koruyucu ailelerden, eşine veya bir yakınına bağlı olmaksızın kendine ait sosyal güvencesi olmayan eşlerden birinin bir asgari ücret tutarı üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında isteğe bağlı sigortasını yaptırmayı ve ödeme belgesinin ibrazı halinde primleri aylık ödemelere ilave edilerek Bakanlıkça gönderilen ödenekten karşılanmaktadır.

Gönül Elçileri Projesi

Koruyucu aile sisteminin gerek tanıtılması gerekse yaygınlaştırılması

için çalışmalar yapmak ve önerilerde bulunmak üzere Sn. Başbakanımızın eşi Emine ERDOĞAN Hanımefendi ile Sn. Bakanımız Fatma Şahin Hanımefendi himayelerinde gönül elçileri projesi 19.12.2012 tarihinde başlatılmıştır. Kültürel ve dini dayanakları olan gönüllülük, insanın insani değerlerini yücelten davranış şekillerinden biridir. Bu davranış şekli insanların herhangi bir karşılık beklemeksizin, insanların, doğanın ve diğer canlıların dezavantajlı gruplarına yönelik olarak gelişen ve onların mevcut durumlarını iyileştirmeyi hedefleyen bir aksiyon/reaksiyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Bizim kültürümüzdeki “vakıf” olgusu da bu amaca hizmet eden bir yapılanma örneğidir. Özellikle 1980’lerden sonra artan sivil toplum hareketlerine paralel olarak gönüllülük hareketleri de ivme kazanmış ve birçok toplumsal ve çevresel olayların çözümüne katkı sağlamıştır.

Gönül elçileri, aynı zamanda sosyal hizmetler kapsamında toplum katmanları ile ASPB il müdürlükleri arasında iletişimi sağlayan bir köprü vazifesini icra edeceklerdir. Mutluluğun paylaşmakla çoğalacağını düşünen ve başkasının dertleriyle dertlenmeyi dert edinen kişilerin rol alacağı gönül elçileri projesi, toplum yapımıza uygun dayanışma ve yardımlaşma anlayışının kuvveden fiile çıkarılmasına da hizmet etmektedir. Bu anlayış K. Maraş’ta da yankısını göstermiş ve gönül elçisi sayımız projenin başladığı tarihten başlamak suretiyle ilk altı ayda 1.000’i geçmiştir.

Kahramanmaraş Örneği

Ankara’da yapılan tanıtım toplantısından sonra ilimizde Sn. Valimizin başkanlığında ve saygıdeğer hanımefendinin katılımıyla konunun tüm taraflarını bilgilendirme ama-

cıyla bir tanıtım toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıdan sonra başkanlığında konuyla ilgili/konuyla duyarlı kamu kurum ve kuruluş müdürlerinden/STK temsilcilerinden oluşan 18 kişilik bir yürütme kurulu oluşturulmuş ve bundan sonraki faaliyetlerde bu kurul tarafından planlanarak icraata geçirilmiştir. Öncelikle toplumda farkındalık ve duyarlılık oluşturmak amacıyla toplantı, açık oturum, basın duyurusu gibi etkinlikler yapılarak bu etkinliklerin görsel, işitsel ve yazılı medya vasıtasıyla topluma duyurulması gerçekleştirilmiştir.

“Çocuklar mutlu yuvalarla buluşsun” hedefiyle çıktığımız bu yolda bilgilendirme çalışmaları kapsamında başta Valilik olmak üzere, Sağlık İl Müdürlüğü, Sütçü İmam Üniversitesi, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Gençlik Hizmetleri ve Spor Müdürlüğü çalışanlarına yönelik olarak 2 ay gibi kısa bir süre içerisinde farklı tarihlerde “Gönül Elçileri ve Koruyucu Aile” konulu seminerler verilmiş ve bu seminerlerde yaklaşık 1000 kişiye ulaşılmıştır. Ayrıca Elbistan ve Göksun ilçelerinde de tanıtım toplantıları yapılmış ve buradaki toplantılarda da 500’ün üzerinde katılım sağlanmıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü bünyesinde eş zamanlı olarak koruyucu aile yönetmeliğinin bir gereği olarak Koruyucu Aile Komisyonu ve Koruyucu Aile Birimi kurulmuştur. Komisyon bir il müdür yardımcısı ve dört sosyal çalışma görevlisinden oluşmaktadır. Birim ise bir sosyal çalışmacı, iki çocuk gelişimcisi, bir çocuk eğitimi, iki öğretmen ve bir memurdan oluşturulmuştur. Yapılan etkili kampanya sonrası Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne yaklaşık 500 kişi koruyucu aile uygulaması hakkında bilgi almak için gelmiş ve

gelen tüm vatandaşlarımıza uygun bir ortamda bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır.

Yapmış oldukları etkili tanıtım ve özverili çalışmalardan dolayı Gönül Elçileri Projesi Yürütme Kuruluna plaket ve rozet verilmiş ve bu töreni 300 kişi izlemiştir. Bu 300 kişiye aynı zamanda koruyucu aile hizmetleri hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Tüm bu çalışmalar neticesinde İl Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğümüzün verilerine göre Projenin başladığı Aralık 2012 tarihinden sonraki 6 aylık zaman dilimi içerisinde 183 koruyucu aile başvurusu alınmış ve 57 ailenin yanına 76 çocuk yerleştirilmiştir. Bu rakamlara göre ilimiz İstanbul ve Hatay'dan sonra 3. Sırada bulunmaktadır. Taleplerine uygun çocuk bulanamayan 66 aile sırada beklemektedir. Diğer ailelerin de başvuruları yönetmelikte belirtilen kriterleri karşılamadığından dolayı uygun görülmemiştir. Bu çalışmalar sonucunda 2012 Ağustos ayında çocuk yuvasında kalan çocuk sayısı 74 iken özellikle bu proje kapsamında yapılan yoğun çalışmalardan sonra çocuk yuvasında fiilen kalan çocuk sayısı sıfıra indirgenmiş ve çocuk yuvası Bakanlık onayı ile kapatılmıştır. Koruyucu aile yanına verilemeyen çocuklarımızın bir kısmı evlat edinme hizmeti kapsamında ailelere verilmiş, diğer kısmı sosyal ve ekonomik destek ile yakınlarının yanına yerleştirilmiş, kalan kısmı ise çocuk evlerine yönlendirilmiştir. Çocukların koruyucu ailelere verilmesi onlarla irtibatımızın bittiği anlamına gelmemektedir. Devletin her türlü gözetim, denetim ve tedbir alma yükümlülüğü devam etmektedir.

Bu çalışmalar ulusal basında da yankı bulmuş ve Milliyet gazetesi-

nin 23.04.2013 tarihli sayısında "MARAŞ'TAN GERÇEK BİR KAHRAMANLIK ÖYKÜSÜ" başlığı altında manşet haber olarak yer almıştır. Bu habere istinaden 24.04.2013 tarihinde Kanal 24 Televizyonunda Bakanımız Sn. Fatma ŞAHİN'in de katıldığı canlı yayın programında Valimiz Sn. Şükrü KOCATEPE'ye telefonla bağlanılmış ve ilimizde yapılan çalışmalar hakkında kamuoyu bilgilendirilmiştir. Yine tüm bu haberler neticesinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden bir Genel Müdür Yardımcısı ve 2 Araştırmacı ilimizde koruyucu aile hizmetleri ve çalışmaları hakkında incelemelerde bulunmuş ve akabinde sözlü ve yazılı olarak teşekkürlerini iletmışlerdir.

Son olarak koruyucu ailelerimiz 13-19 Mayıs "Aile Haftası" etkinliklerinde de unutulmamış ve ilimizde bulunan koruyucu ailelerimiz ve yanlarında kalan çocuklara yönelik olarak MADDO Sarayı'nda yemekli program düzenlenmiştir. Programa yaklaşık 300 kişi katılmıştır. Programda düşüncelerini bizimle ve medyayla paylaşan ailelerin mutlulukları yüzlerinden okunurken, kısa bir süre içerisinde çocukların ailelerle sıcak bir şekilde kaynaştıkları memnuniyetle müşahade edilmiştir.

Sonuç

Aile toplumun temelidir. Bu nedenle ki huzurlu ailelerden müteşkil bir milletin de o derece huzurlu olacağı muhakkaktır. Ne var ki çeşitli nedenlerden dolayı ailelerin parçalanması vuku bulabilmektedir. Böyle bir olayın da en mağdur kişisi/ kişileri çocuklar olmaktadır. Çünkü bu hale maruz çocuklar için maddi eksikliklerin giderilmesi bir şekilde mümkün iken; sevgi, huzur ve dayanışma eksenli manevi eksikliğin giderilmesi aynı derecede mümkün olmamaktadır. O nedenle

ki devletin, sivil toplum kuruluşları ve medya ile işbirliği içerisinde aile mefhumunun önemi, devamının temini ve sorunların çözümü konularında çeşitli faaliyetler icra etmesi ve bu konuyu gündemden düşürmemesi büyük önem arz etmektedir.

Herhangi bir nedenle öz ailesi yanında kalmasına imkân bulunmayan çocukların toplu bakım merkezleri yerine tercihan yakınları olmak üzere başka aileler yanına verilmesi -onların zihinsel ve duygusal gelişimlerine daha olumlu katkıda bulunduğundan- günümüz sosyal devlet politikaları açısından öncelikli hizmet modeli olarak benimsenmektedir. Bu çerçevede Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın başlatmış olduğu kampanya kapsamında her ilde olduğu gibi ilimiz K.Maraş'ta da gerekli çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar neticesinde Çocuk Yuvası'ndaki çocuklarımız büyük çoğunlukla koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmiştir. Az miktardaki çocuklarımız da farklı hizmet modelleri uygulanmak suretiyle Çocuk Yuvası'ndan alınmış ve Çocuk Yuvası Bakanlık onayı ile kapatılmıştır. En büyük mutluluğumuz çocukların bu yeni yerlerinde mutlu olmaları olacaktır.

Bu çalışmalara başından itibaren azami hassasiyeti gösteren ve bizlere yol gösteren başta Sn. Valimiz ve saygıdeğer hanımefendileri olmak üzere fedakârca çalışan Yürütme Kurulu üyelerine, emeklerini esirgemeyen Gönül Elçilerimize, uygulamayı özveriyle gerçekleştiren Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü çalışanlarına, çocuklarımıza sadece evlerini değil yüreklerini de açan Koruyucu Ailelerimize ve sesimizi duyuran medya kuruluşlarına teşekkürü bir borç bilmekteyiz.